and not spoken. –उपसंहारः a brief description, resume, peroration, recapitulation. –निर्वाहः defending an assertion. –पुंस्कः a word (feminine or neuter) of which also a masculine exists, and the meaning of which differs from that of the masculine only by the notion of gender. –प्रत्युक्तम् speech and reply, discourse.–वर्जम् *ind.* except the case mentioned. –वाक्यम् a dictum, decree.

उक्तिः *f.* 1 Speech, expression, statement; उक्तिरर्थान्तरन्यासः स्यात् सामान्यविशेषयोः Chandr. 5. 120; शूद्रविट्क्षत्रविप्राणां यत्रर्तोक्तौ भवेद्वधः Ms. 8. 104. –2 A sentence. –3 The power of expression, the expressive power of a word; as in एकयोक्त्या पुष्पवन्तौ दिवाकरनिशाकरौ Ak. –4 A worthy speech or word, maxim.

वच्छः = वत्सः q. v.

वज् I. 1 P. (वजति) To go, move, roam about. –II. 10 U. (वाजयति-ते) 1 To trim, prepare. –2 To feather an arrow. –3 To go, move.

वज्र *a.* [वज्-रन् Uṇ. 2. 28] 1 Hard, adamantine. –2 Severe. –3 Forked, zigzag. –4 Cross. –त्रः, –त्रम् 1 A thunderbolt, the weapon of Indra (said to have been formed out of the bones of the sage Dadhīchi q. v.); आशंसन्ते समितिषु सुराः सक्तवैरा हि दैत्यैरस्याधिज्ये धनुषि विजयं पौरुहूते च वज्रे Ś. 2. 16. –2 Any destructive weapon like the thunderbolt. –3 A diamond-pin, an instrument for perforating jewels; मणौ वज्रसमुत्कीर्णे सूत्रस्येवास्ति मे गतिः R. 1. 4. –4 A diamond in general, an adamant; वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि U. 2. 7; R. 6. 19; मुक्तां मरकतं पद्मरागं वज्रं च विद्रुमम् Śiva B. 30. 12. –5 Sour gruel. –त्रः 1 A form of military arrray. –2 A kind of Kuśa grass. –3 N. of various plants. –4 A kind of pillar. –त्रम् 1 Steel. –2 A kind of talc. –3 Thunder-like or severe language. –4 A child. –5 Emblic myrobalan. –6 The blossom of the sesamum or *Vajra* plant. –7 Denunciation in strong language. –8 A particular posture in sitting. –Comp. –अंशुकम् cloth marked with various patterns. –अङ्क *a.* studded with diamonds (Mar. हिरेजडित); ततो जाम्बूनदीः पात्रीर्वज्राङ्का विमलाः शुभाः Mb. 12. 171. 16. –अङ्कित *a.* marked with Vajra-like symbol. –अङ्गः a snake. –अभ्यासः cross-multiplication. –अशनिः the thunderbolt of Indra; वज्राशनिसमस्पर्शा अर्जुनेन शरा युधि Mb. 6. 119. 60 –अस्थिः *f.* Asteracantha Longifolia (Mar. तालिमखाना). –आकरः a diamond mine; बभूव वज्राकरभूषणायाः (पतिः) R. 18. 21. –आकार, –आकृति *a.* 1 shaped like वज्र. –2 a cross-shaped symbol. –आख्यः a kind of mineral spar. –आघातः 1 a stroke of thunder or lightning. –2 (hence fig.) any sudden shock or calamity. –आभः a kind of spar or valuable stone. –आयुधः an epithet of Indra. –आसनम् 1 a diamond-seat. –2 a particular posture in sitting (the hands being placed in the hollow between the body and the crossed feet). –कङ्कटः an epithet of Hanumat. –कवचः, –चम् 1 adamantine mail. –2 a particular Samādhi. –कालिका N. of the mother of Śākyamuni. –कीटः a kind of insect (boring holes in wood and stone). –कीलः a thunderbolt, an admantine shaft; जीवितं वज्रकीलम् Māl. 9. 37; cf. U. 1. 47. –कूटः a mountain consisting of diamonds; स वज्रकूटाङ्गनिपातवेगविशीर्णकुक्षिः स्तनयन्नुदन्वान् Bhāg. 3. 13. 29. –केतुः N. of the demon Naraka. –क्षारम् an alkaline earth. –गोपः = इन्द्रगोपः q. v. –घोष *a.* sounding like a thunderbolt; R. 18. 21. –चञ्चुः a vulture. –चर्मन् *m.* a rhinoceros. –जित् *m.* N. of Garuḍa. –ज्वलनम्, –ज्वाला lightning. –तरः N. of a kind of very hard cement; Bṛi. S. 57. 7. –तुण्डः 1 a vulture. –2 mosquito, gnat. –3 N. of Garuḍa. –4 of Gaṇeśa. –तुल्यः *lapis lazuli* or azure stone. –दंष्ट्रः a kind of insect. –दक्षिणः N. of Indra. –दण्ड *a.* having a staff studded with diamonds. –दन्तः 1 a hog. –2 a rat. –दंशनः a rat. –देह, –देहिन् *a.* having an adamantine or very hardy frame. –धरः 1 an epithet of Indra; वज्रधरप्रभावः R. 18. 21. –2 an owl. –धारणम् artificial gold. –नाभ *a.* having a hard nave (said of a wheel); see next word. –नाभः the discus of Kriṣṇa; वज्रनाभं ततश्चक्रं ददौ कृष्णाय पावकः Mb. 1. 225. 23 (com. वज्रं वरत्रासा नाभौ यस्य तत् । सूत्रबद्धशकुनिवत् पुनः प्रयोक्तुर्हस्तमायातीत्यर्थः ॥). –निर्घोषः, –निष्पेषः a clap or peal of thunder. –पञ्जरः a secure refuge, protector; वज्रपञ्जरनामेदं यो रामकवचं स्मरेत् Rāma-rakṣā 13. –पाणिः 1 an epithet of Indra; वज्रं मुमुक्षन्निव वज्रपाणिः R. 2. 42. –2 an owl. –पातः, –पतनम् a stroke of lightning, fall of thunder-bolt; एतद्वैशसवज्रघोरपतनम् U. 4. 24; यावन्निष्ठुरवज्रपातसदृशं देहीति नो भाषते Udb. –पुष्पम् 1 the blossom of sesamum. –2 a valuable flower. –भृत् *m.* an epithet of Indra. –मणिः a diamond, an adamant; छेत्तुं वज्रमणीञ्शिरीषकुसुमप्रान्तेन संनह्यते Bh. 2. 6. –मय *a.* 1 hard, adamantine. –2 cruel, hard-hearted. –मुखः 1 a kind of insect; कृत्ते वज्रमुखेन नाम कृमिणा दैवान्ममोरुद्वये Karṇabhāra 1. 10. –2 a kind of Samādhi. –मुष्टिः 1 an epithet of Indra. –2 an adamantine clenched fist. –3 a kind of weapon. –रदः a hog. –लिपिः a particular style of writing. –लेपः 1 a kind of very hard cement; वज्रलेपघटितेव Māl. 5. 10; U. 4 (for its preparation see Bṛi. S., Chapter 57 ' वज्रलेपलक्षणः '). –2 The being ineffaceable, permanent one; अन्यक्षेत्रे कृतं पापं पुण्यक्षेत्रे विनश्यति । पुण्यक्षेत्रे कृतं पापं वज्रलेपो भविष्यति ॥ Subhāṣ. –लोहकः a magnet. –वधः 1 death by thunderbolt. –2 cross-multiplication. –वारकः a title of respect. –व्यूहः a kind of military array. –शल्यः a porcupine. –संघातः N. of a kind of hard cement; Bṛi. S. 57. 8. –*a.* having the hardness of adamant; ततः स वज्रसंघातः कुमारो न्यपतद्गिरौ Mb. 1. 123. 27. –सार *a.* as hard as adamant, having the strength of the thunderbolt, adamantine; क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते Ś. 1. 10; त्वमपि कुसुमबाणान् वज्रसारीकरोषि 3. 4. –सूचिः, –ची *f.* a diamond-needle. –हृदयम् an adamantine heart.

वज्रकम् 1 A kind of oil. –2 A particular phenomenon of the sky. –3 A diamond.